एकाइ ३ · नागरिक चेतना, कर्तव्य र अधिकार: समावेशीकरण, गणतन्त्र र सुशासन

कार्यपत्र

पूर्णाङ्क ३०

नाम _____ कक्षा _____ रोल नं. _____ मिति _____ प्राप्ताङ्क _____ / ३०

१ मुख्य शब्द [३]

कोठामा दिइएका उपयुक्त शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस्। कोठाका दुईओटा शब्द प्रयोग हुँदैनन्। प्रत्येक खाली ठाउँको ०.५ अङ्क छ।

आरक्षण	**गणतन्त्र**	**नागरिक बडापत्र**	**सकारात्मक विभेद**	**समावेशीकरण**	**सूचना अधिकारी**	**सूचनाको हक**
सेवा प्रवाह						

पछि परेका वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग र समुदायलाई शासन र विकासमा सहभागी गराउने प्रक्रियालाई _____ भनिन्छ। पछि परेकालाई अरूको बराबरीमा ल्याउन राज्यले गर्ने विशेष व्यवस्थालाई _____ भनिन्छ। राष्ट्रप्रमुख वंशका आधारमा नभई निर्वाचनबाट आउने शासन व्यवस्थालाई _____ भनिन्छ। सरकारले जनतालाई उपलब्ध गराउने वस्तु र सेवा सुविधालाई _____ भनिन्छ। कार्यालयले दिने सेवा, दस्तुर, लाग्ने समय र जिम्मेवार अधिकारी लेखेर सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको विवरणलाई _____ भनिन्छ। सार्वजनिक निकायका सार्वजनिक महत्त्वका काम, कागजात र अभिलेखबारे जानकारी माग्ने र पाउने अधिकारलाई _____ भनिन्छ।

२ जोडा मिलाउनुहोस् [३]

समूह ‘क’ का सुशासनका पक्षलाई समूह ‘ख’ का अर्थसँग जोडा मिलाई कोठामा अक्षर लेख्नुहोस्। समूह ‘ख’ को एउटा अर्थ बढी छ। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

समूह ‘क’		समूह ‘ख’
१. जवाफदेहिता	☐	**क.** कम खर्च र कम समयमा राम्रो काम गर्नु
२. विधिको शासन	☐	**ख.** निर्णय, खर्च र प्रक्रिया सबैले देख्ने गरी खुला राख्नु
३. समावेशिता र समन्यायिकता	☐	**ग.** ठुला पदका व्यक्तिसहित सबैले कानुन मान्नु
४. प्रभावकारिता र दक्षता	☐	**घ.** आफ्नो जिम्माको काम समयमै इमानदारीसाथ गर्नु
५. जनसहभागिता	☐	**ङ.** आफूले गरेको कामको हिसाब जनता र माथिल्लो निकायलाई दिनु
६. पारदर्शिता	☐	**च.** योजना र निर्णयमा जनतालाई सहभागी गराउनु
		छ. सबैलाई समेट्नु र पछि परेकालाई न्यायोचित अवसर दिनु

३ ठिक कि बेठिक? [२]

वाक्य ठिक भए ✓ र बेठिक भए ✗ चिह्न लगाउनुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

i. नेपालमा वि.सं. २०६५ जेठ १५ मा संविधान सभाको पहिलो बैठकले गणतन्त्र घोषणा गरेको हो। ☐

ii. नेपालका राष्ट्रपतिलाई जनताले सिधै मतदान गरेर चुन्छन्। ☐

iii. सूचनाको हक नेपालको संविधानको धारा ३८ मा मौलिक हकका रूपमा राखिएको छ। ☐

iv. प्रत्येक सार्वजनिक निकायले सूचना अधिकारी तोक्नुपर्छ। ☐

४ अति छोटो उत्तर [८]

तलका प्रश्नको अति छोटो उत्तर लेख्नुहोस्।

क. "लोकतन्त्र जनताको, जनताद्वारा र जनताका लागि गरिने शासन हो" भन्ने प्रसिद्ध भनाइ कसको हो? [१]

ख. संविधानको कुन धाराले नेपालमा मातृभाषाका रूपमा बोलिने सबै भाषालाई राष्ट्रभाषा भनेको छ? [१]

ग. निजामती सेवामा छुट्याइएका ४५ प्रतिशत पदलाई सय मान्दा महिलाका लागि कति प्रतिशत छुट्याइएको छ? [१]

घ. सूचना माग्ने निवेदन परेपछि सूचना अधिकारीले सामान्यतया बढीमा कति दिनभित्र सूचना दिनुपर्छ? [१]

ङ. कानुनबमोजिम सूचना नपाएमा कुन आयोगमा उजुरी गर्न सकिन्छ? [१]

च. एउटा नगरपालिकाले विद्यालय भवन बनाउँदा भएको सबै खर्चको विवरण वडा कार्यालयमा सबैले देख्ने गरी टाँस्यो। यसले सुशासनको कुन पक्ष देखाउँछ? [१]

छ. गाउँपालिकाले सडक कताबाट लैजाने भन्ने निर्णय गर्नुअघि वडावासीको भेला बोलाएर सुझाव लियो। यसले सुशासनको कुन पक्ष देखाउँछ? [१]

ज. सरकारी कार्यालयमा काम ढिलो भयो र कसैले सुनेन भने देशभरबाट निःशुल्क फोन गरेर गुनासो दिन सकिने सेवा कुन हो? **[१]**

५ छोटो उत्तर **[८]**

तलका प्रश्नको छोटो उत्तर लेख्नुहोस्।

क. समावेशीकरण आवश्यक हुनाका कुनै दुई कारण लेख्नुहोस्। **[२]**

ख. देशमा सुशासन किन आवश्यक छ? कुनै दुई कारण लेख्नुहोस्। **[२]**

ग. लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई संस्थागत गर्न नागरिकले निर्वाह गर्नुपर्ने कुनै दुई भूमिका लेख्नुहोस्। **[२]**

घ. तपाईंको वडाले विद्यालयको बाटो बनाउन कति रकम खर्च गऱ्यो भन्ने तपाईं जान्न चाहनुहुन्छ। यो सूचना पाउन तपाईं के गर्नुहुन्छ? **[२]**

६ लामो उत्तर [४]

तलको प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस्।

लोकतान्त्रिक शासनलाई किन जनताको, जनताद्वारा र जनताका लागि गरिने शासन भनिएको होला? आफ्ना विचार प्रस्तुत गर्नुहोस्।

७ सोच्नुहोस् [२]

सोचेर उत्तर लेख्नुहोस्।

एउटा कार्यालयको भित्तामा नागरिक बडापत्र टाँसिएको छ, तर कर्मचारीहरू त्यसमा लेखिएभन्दा बढी दस्तुर लिन्छन् र धेरै दिन लगाउँछन्। बडापत्र टाँस्दैमा सुशासन आउँछ कि आउँदैन? सेवाग्राहीले के गर्न सक्छन्?

८ क्रियाकलाप: मेरो समुदायमा समावेशिता (अङ्क नदिइने)

तपाईंको समुदायका तलका समितिमा कुल कति सदस्य छन् र तीमध्ये महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र युवा कति छन्, सोधखोज गरेर तालिका भर्नुहोस्।

समिति	कुल सदस्य	महिला	दलित	आदिवासी जनजाति	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	युवा
टोल सुधार समिति						
उपभोक्ता समिति						
आमा समूह						
विद्यालय व्यवस्थापन समिति						